

3. Тенденція посилення міжконфесійної критики, що веде до загострення міжцерковних стосунків, спроби обґрунтувати і закріпити за тією чи іншою конфесією “традиційну канонічну територію”, намагання надати пріоритетний статус одній церкві як національно-державній слід розцінювати як такі, що суперечать основним положенням Закону України “Про свободу совісті та релігійні організації”. У засобах масової інформації ці питання повинні висвітлюватися кваліфіковано, об’єктивно і дохідливо, з урахуванням їхньої вагомості і делікатності у міжконфесійних відносинах.

4. З метою підвищення дієвості й об’єктивності масової інформації при висвітленні проблем духовності, міжконфесійних відносин, державно-церковної політики, тенденцій і процесів, які відбуваються в церковно-релігійному середовищі, було б доцільно періодично за участю журналістів, які спеціалізуються на релігійній тематиці, науковців-релігієзнавців і фахівців Державного комітету України у справах релігій здійснювати періодичні огляди матеріалів засобів масової інформації з цих питань та розсилати їх для врахування в роботі до редакцій, які готують релігієзнавчі передачі і публікації.

5. На базі Державного комітету України у справах релігій створити постійно діючий консультативний пункт для фахівців, які висвітлюють проблеми духовності, релігії і церкви.

В.Карпенко (Київ)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР: ВІД ЄДНОСТІ ЦЕРКВИ ДО ЄДНОСТІ НАЦІЇ

Якщо найбільша Божа кара для людини – позбавлення розуму, то для народу – позбавлення єдності. Прикро, але український народ нині роздрібнений і роз’єднаний як організаційно (на майже шість десятків політичних партій), так і духовно (на безліч релігійних конфесій та сект). Ще прикрише, що, відзначаючи 2000-ліття Різдва Христового замість єдиної православної Церкви маємо три відгалуження православ’я, одне з яких підпорядковане Московській Патріархії. Чи варто доводити, що такий різнобій у духовному житті аж ніяк не цементує націю, розслаблює волю народу?

Останнім часом стало модно відділяти Церкву від політики. Це до певної міри справедливо, якщо мається на увазі, що Церква не повинна безпосередньо втручатися у політику, а політики не мають нав’язувати Церкві свої погляди. Однак за великим рахунком духовна сфера суспільства тісно пов’язана зі сферою політичною. Адже впродовж двох тисячоліть в усіх країнах Церква і держава не тільки взаємодіяли, а й взаємно проникали одна в одну. І чим тісніші були ці взаємодія і взаємопроникнення, тим могутнішими ставали держави.

Всі біди України якраз починаються з тих часів, коли Церква втратила стрижневу позицію в Київській Русі і не змогла подолати князівських міжусобиць. У результаті спочатку була втрачена українська державність, а потім – й українська Церква.

Візьмемо сьогоднішній день. Маємо такі сумні, на жаль, реалії. Наш Президент, проголошуючи правильні слова про необхідність єдиної православної помісної Церкви, не зауважує на головному – що ця Церква має бути не тільки єдиною, не тільки православною, не тільки помісною, а ще й **українською**. Підтримується негласно Церква чужої держави в державі Українській. Словом, якщо поміркувати, то українська спільнота розпорошується, роз’єднується, роздрібнюється цілеспрямовано і наполегливо за двома векторами – організаційно та духовно.

Отут постає ще одне, чи не найголовніше, питання: яку позицію займають в усьому цьому засоби масової інформації, які можуть – і повинні – бути найдієвішим фактором у формуванні національної свідомості, утвердженні ідеології Української національної держави. Здається, виключну роль у впливі на суспільні настрої і громадську думку телебачення, радіо, преси першими збагнули не українські державники, а українофоби і противники нашої самостійності. Тому водночас із проголошення незалежності розпочався зовні не дуже помітний, але планомірний і послідовний наступ на наш національний інформаційний простір. На сьогодні, на жаль, Україна його значною мірою втратила.

Державне телерадіо ледь животіє. Воно не здатне успішно конкурувати з московськими та іншими компаніями, які господарюють у нашому ефірі, кращі кадри перекупуваються приватними фірмами або просто розбігаються через незадовільні матеріальні та творчі умови. Серед друкованої періодики спостерігається повне засилля російських та російськомовних видань. Все це несе не тільки недоброзичливу щодо України інформацію, а й чужий їй менталітет, бездуховність, виховує несмак, пропагує насильство, секс тощо. Робиться все це для того, щоб наше суспільство роз'їдала корозія деградації, щоб наша духовність занепала, щоб молодому поколінню підітнути національні корені, позбавити його національної пам'яті, знівелювати його національну гордість.

Цьому процесові могла б протистояти Церква, пропагуючи християнські цінності та несучи в маси загальнолюдську мораль. Та, на жаль. Українська Православна Церква фактично витіснена із телерадіоефіру, де править чистоган, та з друкованих засобів масової інформації, які у переважній більшості не є українськими за духом. Церковні ж видання через тематичну специфіку та брак коштів не є масовими, і їхній вплив на загал надто обмежений. Тим часом на різних теле- та радіоканалах різні "місіонери" купують кращий ефірний час і використовують його у власних цілях, "проповідуючи" ламаною російською мовою або за допомогою російськомовних перекладачів. І вже мало хто дивується, що громадян України там, де існує тисячолітня християнська традиція, вчать вірити в Бога і любити його чужоземці.

А що ж наші державні мас-медіа? Вони повністю відображають державну політику у релігійній сфері: за зовнішньою об'єктивністю та нібито однаковим ставленням до різних релігійних конфесій витикається прихильність до замаскованої під українську назву Московської Церкви. Це не дрібний недогляд, а чітка і продумана дезінформація віруючих. На жаль, значна частина їх щиро вважає, що ця Церква справді є українською.

Окремі друковані засоби масової інформації, надто російськомовні, ведуть відверті нападки на Київський Патріархат і його ієрархів, намагаючись принизити їхній авторитет, заронити сумнів у душі читачів, ослабити вплив священників національної православної Церкви на віруючих. Користуючись тим, що справжня історія православної Церкви в силу імперської та більшовицької ідеології, яка панувала на нашій землі не одне століття, не відома широкому загалові, запускається міф про нібито її неканонічність і одвічну підпорядкованість Церкві московській. А про те, як Москва з метою повного духовного поневолення позбавила незалежності Українську Православну Церкву, як Київську Патріархію було штучно прив'язано до Московської, як почали Церкву-дочку видавати за Церкву-матір, – про це багато хто не знає.

Сьогодні, попри значні економічні, соціальні, екологічні, демографічні та інші проблеми України, найголовнішим завданням все-таки слід вважати консолідацію суспільства, єдність нації. Буде така консолідація і така єдність – буде і політична воля та можливість швидше розв'язати і всі названі проблеми. Зцементувати українське суспільство здатна духовна єдність народу. Ось чому на перший погляд суто релігійне завдання – створення єдиної Української Православної Помісної Церкви – набирає неабиякої політичної ваги і всенародного значення. І чим більше державна влада абстрагується від цього завдання, тим більше ініціативу має перебирати на себе громадськість. Важко переоцінити ту роль, яку можуть зіграти у справі духовного єднання українського народу засоби масової інформації. Від їхньої позиції, об'єктивності, вболівання за українську справу залежить, яким шляхом і як швидко розвиватиметься національна Українська держава, а значить – зростатиме доброзиток українського народу.

Словом, крига непорозуміння скресає, а з нею воскресає віра у можливість досягнення духовної єдності українського народу, відродження українського національного духу, становлення української нації. Ця ідея уреальниться тим швидше, чим швидше і глибше вона проникне у маси, до широкого загалу, оволодіє суспільною свідомістю. Хочеться вірити, що час цей не за горами.